

Nederland Wethoudersland

Winnie Prins:
*'Luisteren, doorpakken,
reflecteren'*

René Peters:
*'De afstand tussen papier
en praktijk is enorm'*

Liesbeth Vos-van de Weg:
'Samen voor mekaar'

*Inclusief:
Wethouders in
3D perspectief*

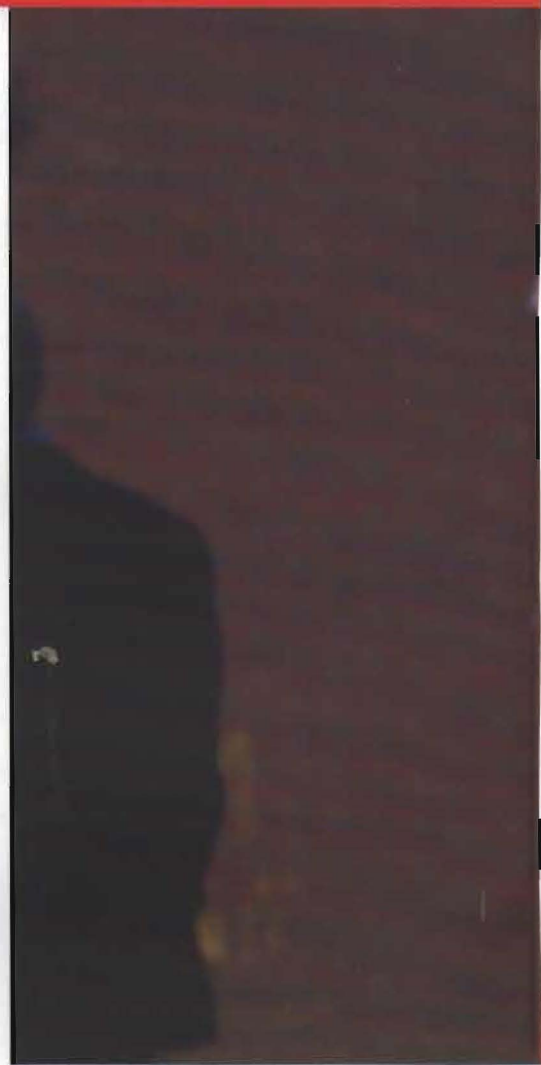
Uitgave ter gelegenheid van 10 jaar **wethouders**
vereniging

Het spannendste beroep van deze tijd

Jos van der Lans over wethouders in het sociale domein

Met hun steeds grotere verantwoordelijkheden dreigt het gevaar dat gemeenten een 'mini-verzorgingsstaat' gaan creëren. Dit zegt publicist en cultuurpsycholoog Jos van der Lans. Volgens hem moeten gemeenten, ook vanwege de schaarse middelen, zoveel mogelijk aanhaken bij de kracht van de samenleving. 'De wethouder in het sociale domein moet eerst en vooral over een groot verbindend vermogen beschikken.'

Jos van der Lans ziet het als een onvermijdelijke verandering, de nieuwe 'horizontale' samenleving. 'De verticaal georganiseerde natiestaat heeft zijn langste tijd gehad. Burgers lopen daarin voorop. Er zijn zo ongelooflijk veel burgerinitiatieven.' In het boek *Decentraal, de stad als sociaal laboratorium* waar Van der Lans medeauteur van is, zijn daar vele sprekende voorbeelden van te vinden. De decentralisaties in de zorg sluiten hier naadloos op aan.

'We kunnen zorgsystemen, die log en bureaucratisch zijn geworden, alleen maar op het laagste niveau in de samenleving beheersbaar krijgen, dicht bij de mensen. Het is de enige manier om de zorg voor elkaar en de sociale zekerheid, juist ook te midden van alle bezuinigingen, goed te organiseren.'

Evenwicht

Het betekent wel dat gemeenten nieuwe wegen moeten inslaan, anders gaan de decentralisaties niet lukken. 'Wethouders krijgen meer verantwoordelijkheid en daarmee ook meer macht. Ze moeten collectieve middelen effectief en slim inzetten. Tegelijkertijd moeten mensen – burgers en professionals – meer zelf doen, ook wat de organisatie van de zorg betreft. Het evenwicht tussen deze twee vraagt veel van bestuurders. Je kunt als bestuurder niet alles doen wat burgers verlangen, maar je moet ze ook niet in de weg staan.'

Feminiene eigenschappen

Charismatisch, vertrouwenwekkend en richtinggevend - dat is wat wethouders in het sociale domein volgens Van der Lans moeten zijn.

- **Naam:** Jos van der Lans.
- **Leeftijd:** 60
- **Functie:** Publicist.
- **Opleiding:** Cultuur- en godsdienstpsychologie.
- **Vakgebied/expertise:** sociale vraagstukken, geschiedenis verzorgingsstaat.
- **Wat is voor u het hoofdingrediënt van goed wethouderschap?** 'Zoals de Engelsen het zo mooi zeggen: *Leading by stepping back.*'

goed weet waar ze naar toe wil. Misschien vraagt de toekomst sowieso wel om een verdere opmars van vrouwelijke bestuurders. De gewenste competenties appelleren immers behoorlijk aan feminiene eigenschappen.'

Nieuw organisatie-model

Van der Lans omschrijft het wethouderschap als het spannendste beroep van deze tijd. Een tijd waarin niet alleen de verhouding met burgers en professionals in het veld verandert, maar ook die met de gemeenteraad en met betrokken bedrijven en instellingen. 'De zorg moet anders worden georganiseerd. Het alternatief is drastisch bezuinigen en dat gaat hoe dan ook ten koste van de kwaliteit. Er moet dus een nieuw organisatie-model komen voor het sociale domein. Dat vraagt om een visie én om de medewerking van betrokken instellingen. De wethouder moet die visie ontwikkelen, samen met burgers en lokale organisaties. De vormgeving van het sociale domein is een gedeelde verantwoordelijkheid.'

In dit vormgevingsproces heeft de gemeente volgens Van der Lans een belangrijke rol als 'server': de gemeente verzamelt en deelt kennis. 'Je kunt niet blijven hangen in een moreel appèl. Gemeenten zullen burgers moeten faciliteren om hun publieke verantwoordelijkheid te kunnen nemen.'

Ongehoorzaam

Van der Lans verwacht na 1 januari 2015 de nodige bureaucratische opstandigheid en bestuurlijke ongehoorzaamheid van gemeenten. 'Het Rijk draagt grote verantwoordelijkheden in het sociale domein over aan gemeenten, maar geeft ze niet de bevoegdheden. Ook de democratische verankering ontbreekt. Dat komt vooral op het bord van de wethouders. Bestuurlijke vrijheid om lokaal echte veranderingen door te voeren, is nog te gering. Wethouders moeten die vrijheid gewoon gaan nemen. Ze zullen hoe dan ook de grens moeten opzoeken van bijvoorbeeld regelgeving uit Den Haag of Brussel.'

Creatieve constructies

Ondanks de beperkingen die lokale overheden voelen, kunnen en moeten ze wel aan de slag. Van der Lans: 'Gemeenten mogen geen "inkomenspolitiek" bedrijven en maar beperkt belastingen heffen. Ruimere mogelijkheden op dit gebied zouden eigenlijk heel logisch zijn, gezien hun grote verantwoordelijkheid in het sociale domein. Maar zover is het nog niet en dus moeten gemeenten creatieve constructies bedenken. Ze kunnen bijvoorbeeld ruimte en voorzieningen beschikbaar stellen die aansluiten bij burgerinitiatieven. Verder kunnen ze wijkbudgetten vrijmaken en lokale bewonersrechten vastleggen. Daarbij moeten lokale overheden veel transparanter gaan werken, zodat mensen beslissingen met de daarbij horende kosten kunnen volgen of controleren. Misschien komen burgers met een geweldig alternatief dat veel goedkoper is!'

De boodschap is duidelijk. Gemeenten moeten in antwoord op de decentralisaties de kracht van burgers en van burgerinitiatieven ten volle benutten. Maar het is geen panacee. 'Er blijft altijd een stuk over dat we niet met z'n allen kunnen doen. Er moeten voorzieningen blijven voor mensen die het niet redden. Zij hebben net als iedereen recht op een fatsoenlijk leefniveau.'

'Er is natuurlijk geen handboek voor en de omstandigheden zijn compleet nieuw. De "nieuwe" wethouder moet over een groot verbindend vermogen beschikken, een generalist zijn met communicatieve vermogens.' Een schaap met vijf poten? 'Dat valt wel mee. De Eindhovense wethouder Lenie Scholten voldoet bijvoorbeeld aan dit profiel. Iedereen wilde dat ze bleef na de gemeenteraadsverkiezingen. Ongeacht politieke kleur. Omdat ze luistert, toegankelijk en benaderbaar is, dichtbij mensen staat, maar ook heel